

літературними силами, зокрема Літературним товариством імені Шевченка. Це сприяло появі нових видань, таких як «Літературно-науковий вістник», і створенню значущих наукових журналів, як «Записки Наукового товариства імені Шевченка» (з 1892).

Під впливом М. Драгоманова виникла радикальна преса, зокрема «Громадський друг» і «Молот», що сприяли формуванню нових політичних течій в українському національному русі.

Порівняльний аналіз преси Наддніпрянщини та західноукраїнських земель свідчить про те, що, попри різні умови існування, вона виконувала схожі функції – сприяла розвитку національної самосвідомості, інформувала суспільство, об'єднувала українців довкола спільних цінностей. У Наддніпрянщині основна боротьба точилася за саме право на україномовну пресу, тоді як на заході України акцент робився на змістовному розширенні, ідеологічному впливі та організаційній силі періодики. Західноукраїнська преса була значно розгалуженішою, і її діяльність охоплювала ширший спектр політичних, соціальних і культурних питань, водночас Наддніпрянська преса мала більше обмежень, але змогла стати потужним виразником національних ідей у кризові для імперії моменти.

Таким чином, українська преса кінця XIX – початку XX ст. стала важливим чинником у формуванні української національної ідентичності, мобілізації суспільства до участі в національному русі та збереженні культурної спадщини. В умовах різних імперських політик вона змогла не лише вижити, а й стати основою для подальшого розвитку українського видавничого руху та самосвідомості народу. Вивчення діяльності преси того періоду дозволяє глибше зрозуміти механізми національного пробудження українців, а також виявити її значення як інструменту культурного опору, самоорганізації та становлення модерної української нації.

Марія Мигалевич (Тернопіль)

ТИТ РЕВАКОВИЧ ЯК ДОПISУВАЧ «ЗАПISОК НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА»

На зламі XIX–XX ст. одним із ключових осередків розвитку українського наукового життя стало Наукове товариство імені Шевченка (НТШ), що функціонувало з 1892 р. «Записки НТШ» стали трибуною для наукової комунікації, об'єднуючи українських вчених, розділених двома імперіями.

Одним із постійних авторів «Записок НТШ» був Тит Ревакович – український юрист та культурний діяч. Народившись у 1845 р. в селі Кропивнику на Дрогобиччині, Ревакович здобув освіту в Дрогобицькій гімназії та Львівському університеті, працював юристом у Садагурі (тепер приєднано до Чернівців), у Підбужі (тепер належить до Львівської обл.), а згодом суддею у Львові. Водночас він активно діяв у товаристві «Просвіта» (з 1914 р. – голова львівської філії), з 1907 р. очолював Товариство опіки над емігрантами ім. Св. Рафаїла, яке дбало про українців, котрі вирушали до Бразилії.

Як член-засновник НТШ, Тит Ревакович із самого початку долучився до праці товариства. Публікаційний спадок Реваковича можна поділити на кілька тематичних груп, кожна з яких демонструє різні аспекти його мислення й джерельної роботи.

Окрема група праць присвячена Волосянці – селу на Сколівщині, де пройшло дитинство автора. Статті «Татарський дзвінок», «Панщинні повинності у Верховині», «Лукіяні Кобилиця» – це суміш етнографії, спогадів, історичних заміток. Ревакович описує місцеві легенди, зокрема про

татарський напад, фіксує форму панщинних робіт, що збереглися у пам'яті старших селян, передає народні спогади про постать народного ватажка Лукіяна Кобилиці. Автор подає оповідь про Кобилицю на тлі місцевих переказів, що передавалися в усному середовищі Волосянки та Сколівщини.

Ці праці важливі не лише як джерело до соціальної історії, а й як фрагменти культурної пам'яті, переданої зсередини локальної громади. Стиль подачі балансує між публіцистикою і науковою етнографією.

Ще один пласт становлять спогади, пов'язані з молодістю Реваковича. У статті «З переписки письменників 1860-тих років в Галичині» він публікує листи Анатолія Вахнянина до Ксенофонта Климковича та Данила Танячкєвича, які Танячкєвич передав йому на зберігання в 1864 р. через загрозу арешту. Це джерело містить унікальні свідчення про атмосферу інтелектуального життя середини XIX ст.

У 1864 р. в Галичині введено стан облоги (тобто надзвичайний стан) у відповідь на революційні настрої, що поширилися після Січневого повстання 1863 р. в Царстві Польському. Чимало українських та польських діячів симпатизували ідеям повстання. Це викликало підозру з боку австрійських властей. У галицькому інтелігентському середовищі панувала атмосфера страху, навіть інтелектуальна дискусія могла бути витлумачена як злочин. Ревакович тоді жив у заможного дядька, якого поліція не стала б підозрювати і протягом всього стану облоги ховав листи у куфрі.

Стаття «З початків ширення поезій Шевченка в Галичині» розкриває знайомство галицької молоді з творами Шевченка. Тит Ревакович пригадує, як перші рукописні копії віршів потрапляли до гімназистів та студентів і читалися у вузькому колі. Вперше Ревакович почув поезію Шевченка «Гамалія» на Різдво 1863 р. з уст Михайла Лопатинського, до того він навіть не знав про такого поета. Твори Кобзаря викликали відчуття приналежності до єдиного українського народу в молодих людей, які часто походили зі спольщених чи онімечених родин (сім'я Реваковича говорила польською і в юнацькому віці він свідомо вирішив перейти на українську). Саме в ці роки формується своєрідний культ Шевченка як духовного провідника українства. І хоча його поезії офіційно не друкувалися в Галичині аж до 1867 року, він надихнув появу першої літературної генерації «народовців», яка вийшла на арену в 1860–70-х рр.

Серед мемуарних публікацій Тита Реваковича у «Віснику НТШ» особливу увагу привертає його стаття, присвячена Антіну Кобилянському (1837–1910)–громадському діячеві, літератору, винахіднику, перекладачу Святого Письма. У тексті автор змальовує постать Кобилянського як блискучого інтелектуала, патріота, котрий у 1860-ті роки говорив українською мовою в повсякденному житті, через що стикався із нерозумінням у середовищі інтелігентів, сміливо висміював язичіє, доклався до розкриття таланту Юрія Федьковича, переконавши того припинити писати німецькою.

Водночас Ревакович розповідає про складну вдачу Кобилянського, яка не дала йому збудувати кар'єру в медицині, літературі чи театрі, захоплення химерними проектами винаходів, непостійність та ексцентричність. Кобилянський помер від запалення легень в крайній бідності, поховали його коштом лікарського товариства.

У текстах Реваковича простежується поєднання правничої точності з емоційністю. Він працював з документами, листами, усними спогадами, фольклорними переказами. Не будучи істориком, не намагався будувати широкі концепції, натомість надавав перевагу точковому фіксуванню фактів, збереженню деталей, які могли зникнути з історичної пам'яті.

Його праця у «Віснику НТШ» – це радше доповнення до громадської діяльності, де наукова стаття була не лише засобом академічного фіксування, а й способом плекати національну самосвідомість.

Як юрист Тит Ревакович відстоював право вести судову практику українською мовою, як публіцист – сприяв збереженню історичної пам'яті; як організатор – очолював важливі інституції, зокрема Товариство опіки для емігрантів ім. Св. Рафаїла. Все доросле життя Ревакович виборював право українців на ідентичність в умовах протистояння з поляками та нерозуміння сучасників, які вважали його занадто радикальним.

Максим Зубрик (Тернопіль)

КОНТАКТИ ГАЛИЦЬКИХ УКРАЇНЦІВ НАПРИКІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Часопис «Руслан» не лише висвітлював міжнародні події, але й активно сприяв формуванню міжнаціональних зв'язків, зокрема зі слов'янськими народами. Значну увагу видання приділяло співпраці з іншими народами, підкреслюючи важливість ідеї слов'янської солідарності.

Особливо слід відмітити участь галицьких представників у святкуваннях на честь визначних діячів слов'янського світу, таких як Ф.Палацький, що сприяло зміцненню культурних зв'язків між українськими і чеським народами.

За допомогою матеріалів «Руслана» вдалося зробити хронологію ключових подій, які пов'язані із міжнародною діяльністю галицьких українців.

Олександр Барвінський у своїй промові акцентував велику увагу на історичному, культурному зв'язку між слов'янськими народами, що за його словами мали стати основою для їхньої діяльності. Він назвав цю зустріч «пальцем Божого провидіння», вбачаючи у ній символічний початок нової епохи.

Важливим аспектом слід відмітити його доповіді стало підкреслення ролі спільної культурної спадщини, зокрема традицій Кирила і Мефодія, яка на думку Барвінського, заклала основи духовної і культурної єдності слов'ян. Його промова базується на спільних духовних та культурних цінностях слов'янських народів. Вона на нашу думку спрямована на формування міжнаціонального співробітництва прав слов'ян в умовах багатонаціональної імперії.

Часопис «Руслан» особливо увагу приділяє виступам делегатів і обговоренню резолюцій, які були спрямовані на зміцнення взаємодопомоги між слов'янськими народами.

Виступ Олександра Барвінського на даному з'їзді в Празі стало визначною подією, що висвітлювала ключові аспекти національного самовизначення та взаємодії слов'янських народів. У своєму виступі О.Барвінський наголосив на значенні історичної пам'яті як основи для відродження національної самобутності. Ним була проведена паралель між відродженням чеського народу завдяки діяльності Палацького та боротьбою за національне відродження українців.

Обговорення резолюцій на нараді виявило значні ідеологічні суперечності між делегатами. Ці розбіжності відображали певні політичні розбіжності. Що ускладнювали формуванню даної платформи.

Виступ Олександра Барвінського в Празі став визначною подією, що висвітлювала ключові аспекти національного самовизначення та взаємодії слов'янських народів. Важливою його тезою принцип національної індивідуальності, сформульованим Палацьким. Він відзначив, що кожен